

Brian O’Nolan: regényíró vagy újságíró?

Csizmadia Gábor*

Abstract **Brian O’Nolan: novelist or journalist?** Myles na gCopaleen alias Brian O’Nolan had a tremendous influence on a certain choice subculture of readers of The Irish Times of Dublin, which he worked for as a columnist from the 1941s until his death in 1966. He was considered to be the funniest and most dangerous satirist Ireland had ever seen, and he was definitely feared by those who could be targeted. Many believed this was his only product, and when a novel he wrote in 1939 resurfaced in 1960, he became James Joyce’s illegitimate child in the blink of an eye whether he wanted or not. He left three good novels behind, which made ‘high brows’ write enough to fill a library, and twenty-six years’ neglected articles mainly published in the ‘Cruiskeen Lawn’ satirical column of The Irish Times to jest, entertain and educate The Plain People of Ireland. Which one of all these deserves the rank of the ‘magnum opus’? Is it possible that a canonised postmodern novelist genius created some profound value with the ‘Brimming Jug’ labelled as frivolous and a waste of talent?

Keywords Myles na Gopaleen, Brian O’Nolan, Cruiskeen Lawn, satire, journalism, Ireland

1. Bevezetés

Myles na gCopaleen Brian O’Nolan dublini regényíró, színműíró és publicista (1911–1966) egyik legtöbbet használt és legnépszerűbb írói álneve. Ismertebb regényei: *At Swim-Two-Birds* (1939), *The Third Policeman* és az *An Béal Bocht*. Első regénye méltó visszhangra talált Graham Green és James Joyce tollából, sőt, ez volt az utolsó könyv, amelyet Niall Sheridan, O’Nolan hűséges barátja az élete vége felé a már csaknem teljesen vak Joyce-nak felolvasott (Cronin, 1990). A *Dalkey Archive* (1964), amely sok tekintetben rövidített, kevésbé sikerült újramagyarázása a *Third Policeman* alapvető filozófiai kérdéseinek, színpadra is került *The saints go cycling in* címmel; ezt O’Nolan már 1942-ben tervezte, s végül Hugh Leonard írta át, és hatalmas sikerrel ment a Gate színházban hónapokig az 1964 szeptemberi bemutatót követően. Regényírói énje, Flann O’Brien egy szindarabot is jegyzett: *Rhapsody in Stephen’s Green* (a Capek fivérek *A*

* MATE Neveléstudományi Intézet

Email: csizmadia.gabor@uni-mate.hu; ORCID: 0000-0002-5136-9401



A műre a Creative Commons 4.0 standard licenc alábbi típusa vonatkozik:
CC-BY-NC-ND-4.0.

rovarok életéről c. darabja alapján) 1943-ban, illetve két másik tulajdonítható a ködburkolta Myles na gCopaleennek: *Thirst* (rádiójáték 1942 karácsonyán) és a *Faustus Kelly* (1943. január).

Egy kivétellel minden regényt Flann O’Brien néven írt, az egy kivétel az *An Béal Bocht*, amelyet Myles na gCopaleen vallott magáénak – amikor a dublini *The Irish Times Cruiskeen Lawn* című szatirikus rovatának vezetőjeként pályafutása csúcán állt. Myles óriási hatást gyakorolt a korabeli Dublin bizonyos válogatott olvasói táborára. A leghumorosabb és legveszélyesebb szatirikusnak tartották, akit Írország valaha látott, és határozottan féltek tőle azok, akikre valami okból potenciálisan lecsaphatott Myles mindenütt jelenvaló „büntető ostroma” (Clissmann, 1975).

2. A Cruiskeen Lawn előtt

O’Nolan apja következetesen nem angol nyelvű iskolába küldte a gyerekeit, így otthoni oktatásban részesültek, legalábbis korai éveikben. Szüleik úgy döntöttek, hogy csak saját donegali ír dialektusukban beszélnek velük. Az O’Nolan-gyerekeknek nem sok esélyük volt megismerni más korukbeli gyerekeket, mivel apjuk munkája miatt folyton Írország egyik részéből a másikba költöztek, mígnem 1923 körül Dublinban telepedtek le, amikor O’Nolan tizenkét éves volt. Ezért, mivel nem beszéltek tökéletesen az angol nyelvet, és szociális fejlődésük alapvetően a családi életre korlátozódott, nem tudtak sikeresen kommunikálni más gyerekekkel, amit az utóbbiak ürügyül használtak a zaklatásra (Ó’Nualláin, 1873). Brian az angolt iskolás korában sajátította el, oly módon, hogy feneketlen étvágygal falta Defoe, Dickens, Hardy, Austen, Trollope, Poe, Hawthorne, és számos más klasszikus könyveit, amelyeket édesapja halmozott fel otthon egy masszív ír nyelvű könyvtár mellett (Ó Conaire, 2018). Később, köztisztviselőként egyébként is követelmény volt bizonyos szintű ír nyelvtudás, de az írek nagy többsége számára a kelta nyelv ma is csupán egy kötelező iskolai tantárgy, illetve valamiféle misztikus büszkeség forrása. A Kelta Megújulás legrettenthetetlenebb harcosai furcsamód rendszerint jóval alulmúlták nyelvtudásban azokat a literátusokat, akik a kérdést sokkal inkább kulturális, mint politikai szempontból közelítették meg. A de Valera vezette Fianna Fáil 1930-as évekbeli politikai dominanciája idején a dublini irodalmi világot szürkeség és provincializmus jellemezte. A polgárháborús hangulat ellenére volt egy maréknyi tanár, egyéb írástudó, aki ebben a langyos kulturális dagonyában önelégülten fürdőzött, legtöbbször a dublini University College-ban. O’Nolan csalódottan tapasztalta, hogy az oktatók nagy része akadémikus és módszertani értelemben véve is felkészületlen. Az anglisztikát a kortárs irodalom teljes mellőzésével tanították, az írkelt tárgyak pedig olyanokra voltak bízva, akiknek ír nyelvtudása komoly kívánnivalókat hagyott maga után, még ha olyan nevekről beszélünk is, mint Douglas Hyde, a Gaelic League alapítója, büszke *Gaeilgoir*; később de Valera 1937-es kormánya alatt államelnök, az irlandisztika professzora (Cronin, 1990).

Ezalatt az idő alatt (és mindennek ellenére) az egyetemen egy „rendkívül tehetséges értelmiségi és írói generáció nevelődött ki” (Cronin 1990: 55), amelyből Brian O’Nolan figurája kimagaslott jellegzetes tulajdonságával, östehetségű humorával. Jó eredménnyel végezte tanulmányait, MA diplomáját pedig angol, német, ír főtárgyakból a „Természet az ír költészetben” témakörben írt szakdolgozatával védte meg be 1934-ben. Játszva képes lett volna kiváló előmenetelre, ám mellette rengeteg időt igénybe vett publikációs tevékenysége elsősorban az egyetem *Comhthrom Féinne* (Fair Play) című

folyóiratában. A *Comhthrom Féinne* lehetőséget adott O’Nolannek, hogy számos örült álnév, de leginkább Brother Barnabas alatt elkezdje kifejleszteni azt az abszurd szatirikus hangnemet, amely későbbi publikációit jellemezte. A lap szerkesztője, legjobb barátja, Niall Sheridan felkérte, hogy írjon a magazin számára egy, a dublini életéről szóló novellasorozatot Dublini Dekameron címmel, amelynek nagy kedvvel nekilátott, és hamarosan meg is jelent első darabja ír nyelven, nehogy a cenzúra, amelynek ez gyakorlatilag kínaiul volt, bele tudjon kötni a tartalomba. Természetesen a rektor, Dennis Coffey professzor bekérte a szerkesztőt, hogy felelősségre vonja az obszcén hangvétel miatt – amiből vajmi keveset foghatott fel, hiszen saját ír nyelvtudása is hiányos volt. Sheridan sikeresen elterelte a szót az írásról, mondván, ő sem sokat értett a szövegből, így ez maradt a vétkes hanyagság, mintsem a bűnös szándék talaján (Cronin, 1990).

O’Nolan írásai között a *Comhthrom Féinne* hasábjain már jól kivehetőek a kész íróra utaló jelek és ötletek, amelyek egyenesen vezettek első regénye megírásához. Brother Barnabas álnév alatt kiadott egy írást *Scenes from a Novel* (jelenetek egy regényből) címmel, amelyben előadta, milyen gonoszul viselkedhet egy író a regénye szereplőivel, ám ha azok összefognak, milyen kemény bosszút tudnak állni rajta, amitől az író csak egy baleset mentheti meg, amelyben elpusztul a kézirat. Ez a Matroszka-regény a maga körmönfont cselekményével az 1939-ben megjelenő *At Swim-Two-Birds* jól felismerhető jegyeit hordozza (Cronin, 1990).

1934 augusztusában O’Nolan több barátjával együtt elindított egy folyóiratot, a Blather (kb. „Rizsa”). „Az egyetlen olyan lap Írorszában, amely kizárólag az agyag-galamb-lövészet érdekeit veszi vállára”. A bevezető számban (1935 januárjában már megszűnt) a szerkesztő pimaszul kijelenti, hogy Blather elvei közt nem szerepel sem holmi becsület, sem szégyenérzet.

Itt a Blather. Míg fejet hajtunk olvasóink előtt, Önök hiába próbálják bennünk a szolgálalkúság bármilyen jelét, vagy a tetszeni vágyás bármilyen bizonyítékát felfedezni. Mi arrogáns és züllött férfiak társulata vagyunk. Rátartiak vagyunk, mint a törpekakas, és hiúk, mint a páva. A Blather fütyül Önökre. Könyörtelen és cinikus vérebekek lévén főhajtás közben gúnykacajt hallatunk. Szörnyű kacaj ez, kárhozott férfiak kacaja. Érzik a sörszagot?

Célunk a vesztegetés és a korrupció elősegítése a közéletben, a csibészesség és a képmutatás előmozdítása, a humbug és a hisztéria ösztönzése, a kapzsiság és uzsora dicsőítése.

(Ó Nualláin, 1973)¹

O’Brien az inverzió eszközével láttatja, hogy éppen a Blather által propagált gonoszítottak azok, amelyek a kortárs ír közéletben dúlnak és aláássák az újjáépülő nemzetet; ezeket tartja leleplezendőnek, és ami még fontosabb, kiirtandónak. Az agyaggalambok, amelyekre a Blatherben lőnek, a hamisság, képmutatás, humbug, hisztéria, kapzsiság és végül az uzsora. Amikor megpróbálja felismertetni az írekkel, milyen jövő várhat rájuk ahelyett, amit az önjelölt hazafiak és a naftalinszagú múltba révedő régiségkereskedők prédikálnak, O’Nolan előszeretettel alkalmazza az inverzió és a felnagyítás szatirikus technikáit, amelyekkel nevetségesen hősies magasságokba emeli az ostobaságot. A Blatherbe írt cikkeinek nagy többsége sokáig szinte ismeretlen volt, mert irrattarak poros polcain pihent. Számos kortárs Brian O’Nolan-kutató újra felfedezte, és

¹ A cikkben olvasható valamennyi idézet a cikk szerzőjének fordítása.

ma már kellő figyelmet kap ez az anyag. A későbbi munkáit jellemző féktelen, szípor-kázó humor és gátlástalan gúny ott született és kapott szárnyra.

3. A Cruiskeen Lawn keletkezése

Írország a huszadik század során változatos, olykor egymásnak ellentmondó identitások helye volt. Miután 1922-ben megszerezte a de facto függetlenséget, 1949-ben pedig a hivatalos függetlenséget, Írország számos módon küzdött az identitás problémáival. Például míg az országról politikailag erőltetett álmokép bukolikus vidéki tájat mutatott, a mezőgazdasági politikájukra vonatkozó döntések közül sok városi környezetben és kezdeményezésre született. Küzdött egy posztkoloniális „ír” identitás kialakításáért, miközben valójában megtartotta a brit kulturális értékeket és normákat.

Annak ellenére, hogy az írek a gondtalanságukról híresek, az új köztársaság alapító atyái halálosan komolyan tekintettek az ír társadalomra. A hamvaiból újjáéledő római katolikus egyház szigorúan a katolikus ethoszt tartotta szem előtt, miközben jelképesen és látszólag elfogadta a gyengülő protestáns fennhatóságot (McNamara, 2012).

Az Ír Köztársaságot annyira lenyűgözte saját tisztasága – szexuális, etnikai és kulturális –, hogy elszigetelte magát a világ többi részétől. Szentelkedő pózba merevedve, megengedhette magának, hogy szemforgatva tekintsen a paráznaság mocsarába süllyedt világra, miközben a katolicizmus mellett egyúttal az írség eszméjét, azaz a bővérű kelta származást is hirdette, és fenntartotta a (városlakók által kikényszerített) agráridentitást, miközben a nyugati világ többi része már rég az iparosítással volt elfoglalva. A buzgó nacionalizmus számos formát öltött, beleértve bárminek a hivatkozott elutasítását (még sportét is), ami a britekre emlékeztet, az ír nyelv hivatalos (még ha nem is eredeti) felkarolása, és az ősi mitológia, mint egy új nemzettudat alapjának feltámasztását. O’Nolan abban az időben született, amikor az ír nyelv, mint kisebbségi nyelv hanyatlása ellen több agresszív kultúrkampány kapott lábra néhány 19. századi mozgalom, mint például a Kelta Reneszánsz keretein belül. Az Ír Szabadállam és az 1937-es alkotmány idején azonban külön hangsúlyt kapott a nyelv és a kultúra újjáélesztésére tett kísérlet.

A *The Irish Times*, amelynek gazdája ekkoriban R.M. Smyllie, a nagy ír sajtószerkesztők utolsó mohikánja, egyike volt a három mérvadó napilapnak Dublinban: az *Irish Independent* az egyháznak felelt, az *Irish Press* a kormány szócsöve, maga a *Times* pedig következetesen *Western Brit*, protestáns, konzervatív lap, amely nem ismert el olyan politikai hatalmat a háttérben, mint a többiekénél, hogy megmondja, mit írjon. Bírta az akkori egyetlen lehetséges státuszt, amely által a viszonylag szabad sajtó alapja lehetett. Ily módon, szigorúan autokratikus módszerrel Smyllie olyan lapot hozott létre, amely még háborús időkben is harmincezer példányban kelt el. Smyllie csalthatatlan szemmel látta meg a tehetséget, és bár O’Nolan első fellépése a *The Irish Times*-ban nagyon vegyes visszhangot váltott ki (nagy elismerés és ugyanakkor felháborodás), adott egy rovatot O’Nolannek, amelyről később bebizonyosodott, hogy a szűk esztendőknél is vitte a hátán a lapot összesen huszonhat évig (Clissmann, 1975).

1938 októberében a *The Irish Times* *Levelek a szerkesztőnek* című rovatában Seán Ó Faoláin és Frank O’Connor az ír színház ideális gyakorlatairól polemizált, amikor egy új levélíró megkérdezte, hogy a köztük zajló „kicsinyes civakodás” „magánügy”-e, vagy megengedik, hogy egy kifinomult ízlésű, tanult úriember részt vegyen benne.

Anélkül, hogy válaszra várt volna, az új beszélgetőtárs, bizonyos Flann O'Brien Dublinból bohócot csinált a vitapartnerekből, és addig provokálta Ó Faoláint és O'Connort a *The Irish Times*hez és az *Irish Independent*hez írt leveleiben, mígnem 1939 januárjában odáig ment, hogy dobják sutba tollaikat és helyette találkozzanak egy ökölharcra a sportpálya mögött. Ó Faoláin annyit kért, hogy a „kelta maszkos ember” lélegezzon az orrán keresztül, hogy befoghassa a száját; O'Connor követelte, hogy O'Brien adja meg a címét (Long, 2018).

Az első cikket, amely *Crúiscín Lán*² címszó alatt ír nyelven jelent meg, a nyelvet ért óvatlan támadás váltotta ki, amely szerint az ír kelta nem alkalmas egy modern nyelv feladatát betölteni, nincs megfelelője az olyan fontos kifejezéseknek, mint a gyújtóbomba, a Molotov-kenyérkosár és a Tengelyhatalmak. Válaszul egy titokzatos személy írt egy ír nyelvű dialógust, amely a reggelizőasztalnál zajlik. Ebben viccesen demonstrálja, mi történne anya és gyermeke között, ha ilyen szavak bukkannának fel a mindennapi beszédben, majd felsorol egy csomó abszurd nyelvi leleményt, amelyet mindennapi használatra javasol, köztük öt különböző variációt a Molotov kenyérkosárra. Ezt az incidenst levélözön követte a főszerkesztői postaládába, amelyek írói, köztük bizonyos Myles na Gopaleen, mindannyian hozzá akartak szólni a vitához, bizonyára beleértve magát O'Nolan-t is két-három másik képzeletbeli olvasó nevében, bár akiről azt sem lehet bizonyosan megállapítani, hogy mind az ő szüleményei voltak.

A rovat azonban továbbra is rendszeresen írül jelent meg 1943-ig (a legtöbb szerkesztő előnyben részesítette az ír nyelvű írásokat), amikor is Mylesnek be kellett látnia, hogy Írország hön szeretett ősi nyelvének használata megakadályozta, hogy leglelkesebb olvasói megértsék, amit ír. A kelta nyelv túl nehéznek bizonyult a legtöbb ír anyanyelvéhez, az angolhoz képest (Clissmann, 1975).

O'Brien két főle tornyosuló tradícióval szembesült: Yeats kelta alkonyának fáradt örökségével és Joyce modernizmusának problematikus összetettségével. Tény, hogy míg O'Nolan elsősorban a sajtóban próbálta feltárni az előbbi, az utóbbit pedig regényeiben és egyéb műveiben, az az igazság, hogy mindkét hagyomány összefonódik munkásságában: a modernista kísérletezést nem korlátozta a regényírásra, hanem eljátszott vele egyes rovataiban; míg az írség kérdése, amely a Cruiskeen Lawn központi eleme, fontos szerepet játszik regényeiben is (Peral, 2016).

4. Álnevek

O'Nolan volt főállású köztisztviselő regényíró részmunkaidős újságíró, drámaíró, aztán főállású újságíró, ismét regényíró és tévéjátékok írója. Hogy gyönyörét lelte abban, hogy munkáit álnevek alatt jelenteti meg, talán előbb létezett, mint hogy kényszerűen bújt personák mögé, de az identitásváltás éppolyan megélt szükséglet volt, mint irodalmi játék. O'Nolan maga is bevallotta, hogy elengedhetetlennek tartja, hogy egy humoristának legalább egy álneve legyen. Neki volt vagy fél tucat, amit be lehetett azonosítani, és legalább még egyszer ennyi, amit csak gyanítani lehetett (Quirici, 2013). Tény, hogy köztisztviselők nem tehették közzé véleményüket nyilvánosan, ezért azután, hogy O'Nolan 1935-ben állást vállalt az Helyi Önkormányzatok Minisztériumában, amúgy sem használhatta volna saját nevét irodalmi munkásságához.

² An Crúiscín Lán: egy ír mulatós dal csordultig teli korsócskájá, amely több örömet okoz, mint a vadásznak a kopói, a juhásznak a zöld legelő és a parasztnak a jó termőföld.

A Comhthrom Féinne hasábjain megjelent cikkeit leginkább a Brother Barnabas néven jegyezte. A Fráter hihetetlen élettörténete kapcsolatba hozta a nagyokkal és híresekkel, stílusára és tónusára jellemző volt egy bizonyos enervált arisztokratikus előrelátás, az emberi természet gyengeségei és ír közönsége hiányosságai iránti kuncogó tolerancia. Életrajzai figyelmen kívül hagyják az idő és tér törvényeit; az emberi történelem az ő szemein keresztül nézve valamiféle szürreális céltalan játszadozás.

Brother Barnabas ősei ruszok voltak (félíg zsidók), de nem rosszak (Russian forbears but not bears); olyan helyről jöttek, ahol ismeretlen volt a demokrácia, az úrihölgyek, a dolgozó emberrel való tisztességes alku, az egyetemes műveltség és egyéb anomáliák. Ő maga orosz nemes, aki a sztyeppén át szánnal menekült a farkasok elől, lovaglőostorral tángálta el a császárt Bécsben 1912-ben, számos híres író, pl. G.B. Shaw pályafutását indította el, vagy állította meg, felfedezte, majd sietve „vissza lefedezte” James Joyce-t. Dublinba jön, beáll a Gaelic League-be, és megváltoztatja a nevét az ír változatra, An Bráthair Barnabasra. Donnybrook-i villamosok tetején gyakorolja az ír nyelvet esős csütörtökökön, hogy „áthidalja az egyenlőtlenséget a silány külföldi gyári konfekcióöltöny és a szabad és egyesült Kelta Írország között” (Cronin, 1990).

Brother Barnabas a leginkább ismert, legfinomabbra kidolgozott *Myles na gCopaleen* előképe volt. A név Gerald Griffin *The Collegians* című regényéből származik, amelyet később Dion Boucicault adaptált színpadra *The Colleen Bawn* címmel, és Sir Joshua Benedict *The Lily of Killarney* című operáját is inspirálta. Myles na gCopaleen (Pacis Myles) mellékszereplő a Griffin-regényben, de markáns karakter, tipikus (könnyen sztereotipizálható) shaugraun, vagabond, lókereskedő (és tolvaj), tréfacsináló, tehát a mainstream új generációs írók által méltán gyűlölt ún. *Stage Irishman* tökéletes példánya (Sheridan, 1973). Ez a karakter jól illeszkedett O’Nolan tervébe, hogy olyan figurát alkosson, amely Brother Barnabas egyenes ági utódja, egy hasonló mindentudó, mindenütt jelenlévő, pimasz kozmopolita. Myles egyszerre volt mindenki és senki. Arisztokrata és alantas családok utódjaként született különböző országokban, tudós, diplomata, számos vaskos kötet szerzője. Ismerőse vagy kebelbarátja minden valamirevaló fontos embernek a világon. Egyszóval az utolsó igazi világfi és valószínűleg az utolsó polihisztor e földtekén.

O’Nolan magánlevelei nem egy olyan embert tárnak elénk, aki gyönyörét leli kilétének játékos elrejtésében, hanem inkább valakit, aki folyamatosan saját újradefiniálására kényszerül. A kiadó szeszélyei, a kísérleti vagy ír nyelvű szövegek korlátozott piaca, az alkohol okozta nehézségek és a művei iránti megkésett érdeklődés az olvasóközönség részéről mind azt jelentette, hogy O’Nolan pályafutásának egy sor sikertelen rajt állta útját, melyek után mindannyiszor újra „ki kellett találni a brandet”. O’Nolan pályája során volt teljes munkaidős köztisztviselő, regényíró angol nyelven, részmunkaidős újságíró, regényíró ír nyelven, színműíró, teljes munkaidős újságíró, ismét regényíró, majd tévéjáték-író. Lehet, hogy a kényszerű újjáteremtések előtt még örömet okozott az álnevek alatti alkotás, de aligha kétséges, hogy az egyik bőrből a másikba bújás legalább annyira volt megélt szükségzerűség, mint irodalmi játék. Az, hogy a könyvnyelviség kedvéért a kritika legtöbbször Myles-t, a legnépszerűbb álnevet használja, nem jelentheti azt, hogy figyelmen kívül hagyjuk a maszkból maszkba bújás nehéz, érdekesítő feladatát (Long, 2018).

5. Myles na Gopaleen „agyszüleményei” a Cruiskeen Lawn-ban

A Cruiskeen Lawn egyik legvonzóbb sajátossága az volt, hogy rendszeresen jelentek meg benne azok a karakterek, amelyek a Myles-féle speciális „termikrofon” felvételei alapján születtek. Ahogyan bizonyos mértékben még ma is, Dublin nem egy tipikus kozmopolita világváros; lakosságát az értelmiségen, kispolgárságon és a munkásosztályon kívül számtalan szál fűzi a vidékhez. O’Nolan nyitott szemekkel és fülekkel járta a kedvenc kocsmáit és a köztereket, és az általános zsvivából kivételes tehetséggel szűrte ki a Bátya, Írország Egyszerű Népe és katalogizált unalmas szószátyárok hangját, mint „a Karórás Ember”, „Az ember, aki nagyban vásárol”, „Az ember, aki írül beszélt oly korban, amikor az nem volt sem jövedelmező, sem népszerű”, „Az ember, aki maga végzi az ácsmunkát és beszél róla” (*‘Ez az ember a koporsóit is maga faragja. A bótiaiak fabatkát se érnek, aszongya’*).

a.) A Bátya

A dublini kocsmákat járja: mindenről megvan a véleménye, a francia művésztől kezdve a tojás, az orvosok, vagy a whisky által jelentett veszélyig. A Bátya semmiben sem bízik, aminek köze van a hivataloshoz, és mindent maga csinál: akár megműti a barátja veséjét vagy a saját orrát. Amellett, hogy egymaga megmenti az országot, többet tud a közegészségügyről, mint egy orvos, diagnosztizálja a házinéni betegségét, kikapja a kezéből a teáscsészét, majd teszteli az ivóvizet, és kitiltja a fehér kenyeret az albérletből. Mint minden igazi dublini, és ő aztán százhusz százalékig az, ő is iszonyú tudálékos. Zug-jogász, kocsmai filozófus és minden lehetséges civil üggyel kapcsolatban leveleket ír a szerkesztőnek. Mindenre villámgyorsan válaszol. Annak ellenére, hogy lényegében humortalan, saját személyéből fakadó komikus csattanók véget nem érő sorozatát katalizálja.

Bár jelenléte a dublini kocsmái beszélgetéseket kísérti, valójában soha nem jelenik meg. Hőstetteit ehelyett bátyja, egy jókedvű, szókimondó melós, a dublini élet tipikus szereplője magasztalja, akinek egyszerűsége és szórakoztató elbeszélése egyre jobban magával ragadja hallgatóit. Nem mintha az választási lehetőséget kapna: az egyszerű művelt polgár (Myles, ill. az olvasó) épp most végzett reggeli omlettjével, majd tovább olvasná a Times-t egy pohárka whiskey kíséretében, amikor elárasztják a Bátya meséi. Máskor a Bátya a buszmegállóban ejti csapdába előkelő hallgatóját külön családjának egy-egy rendkívüli történetével. Mielőtt Mylest megütné a guta, megérkezik a busz és a melós elköszön: ‘Istókuccse, itt jön a buszom, jónapot!’ angolul, vagy ‘Begob, seo chugainn mo bhus. Slán láth anois!’ írül.³ Ebben a műfajban van O’Nolan igazán elemében; regényei cselekménye közben is gyakran megáll és élvezettel hallgatja, amint szereplői hosszasan elmerülnek egy-egy beszélgetésben, amelynek szerteágazó témái az egyszerű emberi élet legkülönbözőbb problémáira térnek ki. Amikor az *Úszikkétmadáron* aranycsapata kártyacsatát vív a nappali szoba kandallójánál, több heti Cruiskeen Lawn anyagát hallgathatjuk végig.

Időnként alig hallani, amit a telefonba mondanak.

Igen, az a bátya volt. Új rendőrt helyeztek az állomásra a lakás mellett és a bátya nyomoztat. Ki, hol, mit, tudja. Mutasd barátaidat és megmondom, ki vagy. Szereti tudni, hogy kivel lakik egy utcában. Meg van győződve róla, hogy szemmel kell

³ Jó ég, itt jön a buszom. Viszlát! (ír)

tartani a rendőrséget. Necessitas compellibus, tudja. Épp most nyomoztatott le valamit Corkban.

Értem.

1924-ben áthelyeztetett egy rendőrt. Túl sokat nézegetett a pohár fenekére a bátya izléséhez képest.

Értem. Quis custodiet ipsos custodes, satöbbi.

Ahogy mondja. Tudja, minek hallottam egyszer a bátyát hívni?

Minek?

"Vaskező Fegyvermező". Jó az, ha valaki kordában tartja a rendőröket. Mer' tudja, mit mondok én magának, rájuk fér egy kis odafigyelés. Persze, minden nyájban van fehér bárány meg fekete is.

Pontos és mélyre hatoló megfigyelés.

Igen. HOPSZA, ITT A BUSZ. Minden jól!

(O’Brien 1993)

b.) Írország Egyszerű Népe

A Bátya történeteinek mesélője, csak „tömegesen”. Képzeld el Mylest, amint a színpadon egy széken ülve elemezgeti valamelyik aktuális közérdekű megfigyelését, térdén pedig egy báb ül dublini proli viseletben. Myles természetesen hasbeszélő, ezért nem láthatjuk mozdulni a száját, amikor a báb váratlanul kommentárt fűz az elhangzottakhoz, vagy kérdez valamit. Erős dublini tájszólással beszél, de amikor megszólal, olyan, mintha rengeteg ember beszélne egyszerre: ő Írország Egyszerű Népe. Egyszerű, mert amit mond, az sokszor együgyű, akár ostoba is, ám megvan a magához való esze. Myles ezen karikatúrája arra hívja fel a Merrion Street lakóinak figyelmét, hogy amikor a képzeletükben élő angyalian tiszta és egyben zseniális népükhöz szózatot intéznek, az körülbelül ennyit ért a bigott katolikus, ókonzervatív bürokrácia bikkfanyelvéből. Írország Egyszerű Népe természeténél fogva gyanakodással tekint az arrogáns, öltönyös, kalapos értelmiségre:

Jómagam: Szeretném megragadni az alkalmat, hogy mindnyájunknak még sok-sok boldog új esztendőt kívánjak.

ÍEN.: Ma már kicsit későn van ehhez.

Jómagam: Ha egyszerű, szívből jövő jókívánságomat kétségbe vonják vagy vitatják, akár vissza is vonhatom.

ÍEN.: Tessék, vonja csak vissza.

Jómagam: Visszavontam.

ÍEN.: Azé' hogy van pofája egyeseknek....

(O’Brien, 1993)

c.) Klisékatekizmus

Az üres frázis ismerőssége és mindenütt jelenvalósága párosul azzal, hogy összeomlik azok kezében, akik ragaszkodnak a rejtett abszurditás kirajzolásához és jelentéssel való átítatásához. Myles a klisé önkonzisztens logikai rendszeren belüli rekonstrukciójával, mint a Klisékatekizmusban, a mindennapi verbális termelés és fogyasztás banalitásainak következményeire hívja fel a figyelmet (Peifer-Lee, 2019).

A Klisékatekizmus, azaz közhely-kiskaté, esetleg szóvirág-herbárium a vasárnapi iskolákban megszokott katekizmus, azaz kérdés-felelet formátumban fejti ki az állami

bürokrácia és a napilapok vezércikkeinek hivatalos „bikkfanyelvének” kedvenc megcsontosodott nyelvi fordulatait. Humora és tisztánlátása mellett briliáns nyelvi leleményessége segítségével nevelteti ki az államapparátus, a közélet és a hivatalos kultúra sajtóban tükröződő demens, hazug, önbecsapó diskurzusát. A kiskaté kérdéssel előhívja a kifejezésben rejlő állandósult szóvirágot, úgy, hogy a nyelvet jól ismerő szorgalmas újságolvasó (tévénéző) rögtön rá is tudja azt vágni.

Mit illik hirdetniünk?

Hitünket.

Mibe vetett hitünket illik hirdetniünk?

A demokráciába.

Mely szédítő magaslati pontokról illik hirdetniünk a demokráciába vetett hitünket?

A háztetőkről.

Mikor illik hirdetniünk a demokráciába vetett hitünket a háztetőkről?

Most jobban, mint bármikor.

Mit kell cselekedniünk energiáinkat illetően?

Irányítanunk kell azokat.

Mily különleges módon?

Szívvel-lélekkel.

Mely irányba?

A háború utáni égető problémák megoldása felé, melyeket a fegyvernyugvás eredményez.

Milyen irányba fogja a fegyvernyugvás ezeket a problémákat vonni?

Maga után.

Milyen eszközzel fogja ezeket a problémákat a fegyvernyugvás maga után vonni?

Egy poppet szelepekkel és Pacific osztályú kazánnal felszerelt 2-4-2 tengelykiosztású kompaund gözmozdonnyal.

(O'Brien, 1993)

d.) A Myles na Gopaleen Kutatóintézet

O'Nolan érdeklődését a sci-fi műfaj iránt jól tükrözi a Cruiskeen Lawn, ahol Jules Verne alkalmanként vendégszerepel a „Keats és Chapman” cikkekben, Myles pedig rendszeresen azt állítja, hogy a Holdon él. A kvantumelmélet ezoterikus terminológiája iránti érdeklődés táplálja Myles diskurzusát, például megemlíti, hogy olvasott valamit Patrick Kavanaghtól „egy kvaterniónyi holddal ezelőtt”, miközben a Bátya sok egyéb mellett egy örült tudós is, aki a csillagászatot kombinálja a „kvathernyók” kutatásával. Különösen érdekes *A Dalkey Archivum* korai „tesztköre”, miszerint Myles na Gopaleen örült tudósként a Santryben található házi laboratóriumában feltalálta a *Cruscalon* nevű anyagot, ami következtében a környéket le kellett zárni és evakuálni. A *Cruscalon* azáltal hivatott segíteni az emberiséget, hogy „neutralizálja a Földet”, így a bolygó Nap körüli keringéséhez sokkal kevesebb üzemanyagra volna szükség, illetve az sokkal kisebb fokú kopással járna. A *Cruscalon* ezenkívül a felhasználó kezébe adja a bolygó keringésének irányítását. Dr. na Gopaleen egyéb tervei között szerepel a Föld bombává történő alakítása a Nap és a Hold „támadásainak” visszaverésére, amely utóbbit Myles „sunyi éjjeli kukkolónak” tartja. A történet végén megtudjuk, hogy Dr. Na Gopaleent „négy smasszer vitte el, és negyven évre száműzték a városból” (Fennell, 2014).

A Kutatóintézet tevékenysége mindent felölel, aminek távolról is köze van a tudományhoz, de hétköznapi háztartási trükkökkel is foglalkozik: a balettcipő, amelynek talpába miniatűr aknák vannak beszerelve, hogy a túlsúlyos balerinák megfelelő súlypont-emelkedését biztosítsák, a szennyvízgáz felhasználása utcai világításhoz, dzsem előállítása használt elektromosságból, vagy hosszú keskeny zsebek varrása a férfi nadrágszárak külső oldalaira üveges vagy akár csapolt sör szállítására, mindez nemcsak elképzelhető, de meg is valósítható a Kutatóintézet tervei alapján.

e.) Cruiskeen Önkéntes Joghatóságú Bíróság

A Törvényszéken elszenvedett (munkaterhek) okozta (nyomás), bírák mellőzése, villany hőszugárzók, biciklilopás és más ügyekből eredően a közérdekkel együttérző Myles na Gopaleen Központi Kutatóintézet több türelmetlen peres felet rábeszél, hogy vigyék peres ügyeiket a Cruiskeen Önkéntes Joghatóságú Bíróság elé. Ez az intézmény angol nyelven folytatja eljárásait és kizárólag azokat a rendeleteket ismeri el, amelyek a bíróság céljai érdekében elismerhetők. Mivel senki sem tudja, hogy ez mit jelent, az ügyvédek inkább nem fecselek idejüket a jogi blabla elhadarására és peres ügyek citálására attól való félelmükben, hogy az egész ügyet elfogadhatatlannak minősítik és elutasítják. Így hát itt az igazságszolgáltatás durva, hogy ne mondjam, tettekezés.

(O’Nolan, 1993)

A Cruiskeen bíróság mindennek ellentéte, mint amit magáról hirdet (amit az író korábban hirdet a bíróságokról). Nem egyszerű, a mindennapi emberek számára érthető, nem kerül a fölösleges jogi zsargontra, nem az emberek igazságáért küzd. A napilapokban közölt bírósági tudósítások stílusa köszön itt vissza, amelyben már a terembe bevonuló bírók viselete is érthetetlenül van megfogalmazva. Majd a bíró rövid manifesztója után, melyben megígéri a gyors, egyszerű, érthető igazságszolgáltatást, egy képtelen, abszurd paródiája következik a fölösleges latin és francia jogi formulákkal tömött bírósági diskurzusnak. Ennek során nem jutnak semmire, mert érdemi tárgyalás helyett sokadrangú részletek miatt kötözködnek és kicsinyes sértettségükben civakodnak.

f.) Keats and Chapman

Keats és Chapman nem más, mint a két angol költőóriás. Rövidebb-hosszabb történeteik során számos furcsa helyzetbe keverednek a világ különböző tájain, melyek közül néhány a testi épségüket is veszélyezteti, de mindegyiket sikerül egy lakonikus, filozofikus megállapítással zárniuk. Arisztid és Tasziló emelkedettebb változata. Egyvalami közös bennük: az anekdota hosszúságú történet egy igen fájdalmas szóviccel zárul, illetve az olvasóban, nem véletlenül, az az érzés támad, mintha az egész történet egyetlen ilyen poénna köszönhetné születését. Tessék: Keats nem sokkal azután, hogy megvizsgálta Chapman postagalambjának torkát, nem nyelt-e le valamit, amitől rosszul lett, írta meg híres versét: „On my first looking into Chapman’s Homer”. Én szóltam.

A műfajra jellemző, hogy azoknak „esik le a tantusz”, akik, Myleshez hasonlóan az irodalom, művészetek, bölcsészettudomány témakörében az átlagnál jóval alaposabb olvasottsággal rendelkeznek. A klub büszke tagjai, azaz a szerző lelkes olvasói körében máig számos „apokrif” születik szóban és nyomtatásban. Egy ilyen történet abból indul ki, hogy Keats és Chapman a költészetről beszélgetnek, és Keatsnek az jut az eszébe, mi lenne, hogyha a Költői Igazságszolgáltatás kifejezést közvetlenül alkalmaznák a bíróságokon, azaz a bírók verseibe szedve hoznának ítéletet.

Chapman: De talán el tudsz képzelni egy pallérozott bírót, valami régmúlt korban, aki az ítéletét versbe szedve nyújtja be . . .

– Nem megy – mondta Keats.

– . . . és ország-világ előtt elnyeri a Költői Igazságszolgáltató címét - folytatta Chapman. – Lelki szemeim előtt felrémlik, amint a következőképp szólítja meg a reszkető latort:

'Undorító fűreg, ülni fogsz te betyár

Csöndben édes Temze míg a kóter lejár. ⁴

– Uram, irgalmazz – nyögött Keats.

– Vagy: 'Nárciszok kelyhe könnyezik legitten,

Mert tizenöt évig rohadsz majd a sitten. ⁵

– Milton! ez órában, most kéne élned! ⁶ zokogta Keats.

– Vagy: 'Bégetve tér meg a rétről a nyáj,

Hüvösön leszel soká, ne rinyálj. ⁷

– Elég! Elég! – ordított Keats.

– Tényleg? – kérdezte Chapman. – Elfogadod a hipotézisemet?

– Ó, hogyne – mondta Keats, tőle ritkán tapasztalható áradó gúnnnyal. – Azt sem tudom, hogy köszönjem meg neked ezt a briliáns koholmányt!

– All retributions gracefully conceived⁸ – mormolta Chapman szerényen.

(Bangsund, 1977.)

6. Myles fegyvere, a szatíra

Myles kíméletlenül kigúnyolta Dublin kulturális életének farizeus komolyságát, kétségbe vonta polgártársai intelligenciáját és ízlését, és becsmérelte Írország Egyszerű Népeinek tudatlanságát, mindezt széles vigyorral és zsonglőri ügyességű nyelvezettel. Az éles szatírákat igazán nagyszerű poénok tarkítják és hatástalanítják – gyakran gyalázatos szójátékok.

A Cruiskeen Lawn 1940 és 1966 között hetente többször jelent meg, gyakorlatilag megszakítás nélkül. A rovatban megjelent cikkek jelenleg elérhető hét antológiája közül egyik sem tapint rá igazán a vállalkozás anarchikus szellemére (Myles gyakran átlépte saját rovatának határait, hogy a szomszédos cikkeket kommentálja). Jonathan Swift modern utódjaként Myles minden vicces anekdotája mögött kivétel nélkül ott munkált a fennálló rendszer vitriolos dekonstrukciója. Huszonhat éves története során rovata az általa „Írország Egyszerű Népeinek” nevezett entitás kollektív monológja lett: az Ír Szabadállamban élő hétköznapi örület mozaikportréja. Egyes kritikusok most már ezt tekintik az ő *magnum opusának*. (Peral, 2016)

⁴ Csak csöndben édes Temze míg dalomat bevégezem (T.S. Eliot: Átokföldje. Vas István ford.) "Sweet Thames, run softly, till I end my song." (Edmund Spenser: Prothalamion)

⁵ Bid amaranthus all his beauty shed,

And daffadillies fill their cups with tears,

To strew the laureate hearse where Lycid lies. (John Milton: Lycidas)

⁶ Wordsworth: London 1802 (Bárány Ferenc ford.)

⁷ Thomas Gray: Elégia egy falusi temetőben (Jékely Zoltán ford.)

⁸ Minden büntetést elegánsan fogalmaztunk: All contributions gratefully received (Minden adományt köszönettel fogadunk) ironikus átfrazeálása

A szatíra – a hagyományos elmélet szerint – egészséges távolságtartáson kell, hogy alapuljon, mert mihelyt írója belelovalja magát a témába, az elkerülhetetlenül túl személyessé válik, az ironia elveszti báját, és a nevetés ráfagy az olvasó arcára. O’Nolan, talán a kemény italozás és vissza-visszatérő betegségei miatt is láthatóan vesztesre állt harcában, hogy távol tartsa magát az álarctól, amely annakidején olyan jól működött. A negyvenes évek végétől, ötvenes évek elejétől egyre gyakrabban foglalkozott írásaiban betegségével és nagyon helyi jellegű minisztériumi ügyekkel, amelyek érthetetlenek voltak majd mindenki számára, kivéve egy korlátozott számú „bennfentest” (Clissmann, 1875). A sikeres önmisztifikáció miatt azonban sok olvasó szó szerint elhitte, hogy Myles na gCopaleen létező személy, és O’Nolan gyakorta elegyedett kocsmái eszmecserekkébe, amelyek Myles valami lehetetlen megjegyzése körül folytak, anélkül, hogy bárki tudta volna, hogy tulajdonképpen ő az író (Cronin, 1990).

A szatíra gunyoros kommentárja nem szükségszerűen nyíltan vicces—bár a szatíra gyakran vált ki derűtséget. Míg a szatírárt jellemző kombináció elemei, az agresszió, ítéletalkotás, játékosság és (néha) a kacaj alapvetően pesszimisták a szatíra célja nem a negatív hatás, hanem a pozitív változtatás. A szatíra morális impulzusa ebben az értelemben arra szolgál, hogy felfedje a társadalom problémáit, remélve, hogy kijavíthatja azokat. Különböző szatirikus szövegek születhetnek ellentétes tónusokból—például Horatius-i, vagy Juvenalis-i szatírából. A tragédia irodalmi hagyományához hasonlóan a Juvenalis-i szatíra nyers, éles, könyörtelen és dühös. Ezzel szemben — inkább hajazva a komédia műfajához—a Horatius-i szatíra távolságtartóbb, vidámabb hangnemben íródik, és jellemzően egy mosoly kíséretében adják át.

Ahhoz, hogy a szatíra minél inkább célt érjen, a közönségnek legalábbis viszonylag tisztában kell lennie a szatíra kritikai üzenetével és annak céljával. Azaz, a szatirikus tartalom intertextuális tulajdonsága – amely egy, a szatíra közvetlen kontextusa mögött rejlő szövegábrázolásra támaszkodik – különbözőképpen hozzáférhetővé és érthetővé teszi azt a közönség számára. Hasonlóképpen, egy adott szatirikus tartalommal megvan a lehetőség, hogy többféle interpretációt nyerjen attól függően, hogy a közönség egyes tagjai mennyire „vevők” rá, illetve, hogy a szatirikus üzenet többértelműségét, hogy sikerül megfejteni.

7. Zsurnalisztika/Populáris kultúra/Magasirodalom, azaz Flann, a kísérletező regényíró vs. Myles, a napilapok örökéző szatirikusa

Makacsul visszatérő kritikai részrehajlás oka az az elterjedt vélekedés, hogy O’Nolan’s publicisztikai munkássága valahogyan regényírói oeuvre-jének kárára volt. Röviddel halála után, Bernard Benstock panaszkodott az Éire-Ireland hasábjain amiatt, hogy „a tehetséges Flann húsz évnyi elnyomatást szenvedett el az elnyomhatatlan Myles kezeitől (Quirici, 2013).”

Az *A Colder Eye* (1983) című művében Hugh Kenner kritikus, így foglalta össze O’Nolan irodalmi pályafutásának hagyományos nézetét: „Az ital vitte romlásba, vagy a rovat? Mert ide a romlás szó illik. Ennyi ígéretből ritkán valósult meg ilyen kevés.” A csuda tudja, mennyire befolyásolta a munkáját az alkohol – bár ez is megkérdőjelezhető – az alulteljesítésnek ezt a mítoszát mindenképpen érdemes megcáfolni; ugyanis míg Flann O’Brien csapongott, az alteregója, Myles na gCopaleen virágzott (Murphy-Hopper, 2011).

Az alábbi visszaemlékezés a problematika lényeges pontját világítja meg.

Úgy vettem észre, hogy Myles Cruiskeen Lawn rovatja első számú napi olvasmány volt idősebb hivatalbeli kollégáim számára. Ám a legtöbb Myles-i poént, amivel az irodai munka közben dobálóztak, elengedtem a fülem mellett. Aztán egy nap rájöttem, hogy ezeknek az aficionadóknak fogalma sem volt Myles irodalmi előéletéről. Ez aztán 1960 végén derült ki, amikor az egyik Myles-fan berohant az irodába és bejelentette: 'Ez a fazon könyvet írt. Az Eason's-ban lehet kapni. Az a címe, hogy At Swim-Two-Birds. De másik név alatt írta – Flann O'Brien. Nem volt nálam elég pénz, nem tudtam megvenni.' Az egyik rajongó nem birt magával, rárabolt a teakész közös kasszára, hogy szerezzen egy példányt mielőtt az Eason's könyvesbolt bezár aznap este. Semmit sem tudtak róla, hogy Flann O'Brien regényírói munkásságát Myles na Gopaleen, az ő napi betevő újságíró tréfamesterük hosszú évekig teljesen beárnyékolta 1939 óta. Nem tudom, hányan közülük tértek át a szépirodalom olvasására, de annyit láttam, hogy a Flann O'Brien-re és az At Swim-Two-Birds-re irányuló megjegyzések száma hétről-hétre csökkent ezután, míg mindennapi ragaszkodásuk Myles na Gopaleen-hez továbbra is megingathatatlanak bizonyult.

Be kell vallanom, akkor még nem végeztem Flann O'Brien posztmodern remekművének elolvasására tett első próbálkozással. További két nekifutásra volt szükség hozzá. De egyvalamit jól megtanultam ebből a korai epizódból, talán tudat alatt, mégpedig, hogy míg Myles felfogható, szellemes és szórakoztató, addig Flann kemény munkát igényel.

(O'Donnell, 2020)

O'Brien két főle tornyosuló tradícióval szembesült: Yeats kelta alkonyának fáradt örökségével és Joyce modernizmusának problematikus összetettségével. Tény, hogy míg O'Nolan elsősorban a sajtóban próbálta feltárni az előbbit, az utóbbit pedig regényeiben és egyéb műveiben, az az igazság, hogy a két hagyomány összefonódik munkásságában: a modernista kísérletezést nem korlátozta a regényírásra, hanem eljátszott vele egyes rovataiban; míg az írség kérdése, amely a Cruiskeen Lawn központi eleme, fontos szerepet játszik regényeiben is. (Peral, 2016)

A Keats and Chapman fejezet végén a kissé hosszás idézetet azért tartottam érdekesnek bemutatni, hogy illusztráljam, mivel kell a közönségnek felvérteznie magát, hogy értő fogyasztója legyen Myles na Gopaleen írásainak. Ezt a dialógust hat lábjegyzettel kellett ellátnom ahhoz, hogy egy átlag magyar olvasó megértse a poénokat, és ezzel persze már tönkre is tettem az egész hatást. Myles belefektette rovatának mindennapi írásába hihetetlen erudíciójának minden morzsáját huszonöt év alatt, és ezt olyan súlytalan, pimasz könnyedséggel és nyelvi akrobatikával előadva, mintha ő lenne az Úszikkétmadáron pontszerű, testetlen Jó Tündére.

Brian O'Nolan nem egyszerűen Myles na Gopaleen, sem Flann O'Brien, George Knowall, Count O'Blather, Brother Barnabas, Brian Ó Nualláin, Oscar Love, John James Doe. Ő mindegyik együtt és külön-külön. Ez Brian O'Nolan igazi sci-fije. Ő a parodista, aki bárki bőrébe belebújik, de egyszercsak nem képes visszatalálni a sajátjába. Az író, akit csak az menthet meg a saját regényalakjai bosszújától, hogy valaki elégeti a kéziratot. A postás, aki annyit kerékpározik munkája miatt, hogy a zötyögés miatt kicserélődő molekulák révén szép lassan bicikli lesz, a biciklije meg ember. Akinek sírján annyiban jogos a felirat: „Itt nyugszik az, kinek nevét vízre írták”, amennyiben életének utolsó éveit illemhelyiségek létesítésére áldozta a dublini nők számára. Első regénye a

Longman kiadó raktárában pusztult bombatámadás következtében. A másodikat a fiókjába zárta, mert félt, hogy Istent magára haragítja vele. Az csak természetes, hogy a Cruiskeen Lawn a főművei egyike, ha nem éppen az.

Irodalom

- Bangsund, John. 1977. *Keats and Chapman*. Stunned Mullet, June, 1977. 6. p. URL: <https://shorturl.at/AXz23>.
- Clissmann, A. 1975. *Flann O’Brien: A Critical Introduction to his Writings* Dublin: Gill & Macmillan.
- Cooper, S. L. 1943. Éire’s columnist: An interview with Brian O’Nolan,” *Time Magazine* 23 August.
- Cronin, A. 1990. *No Laughing Matter: The Life and Times of Flann O’Brien*, London: Paladin/Grafton.
- Fennell, J. 2014. Myles in Space: Science Fiction & Cruiskeen Lawn. *The Parish Review: Journal of Flann O’Brien Studies* 3.1. (Fall 2014). DOI [10.16995/pr.3128](https://doi.org/10.16995/pr.3128).
- Hopper, K. 1995. *Flann O’Brien: A Portrait of the Artist as a Young Post-Modernist*. Cork University Press.
- Hopper, K – Murphy, N. 2011. A(nother) Bash in the Tunnel’, Introduction to *Review of Contemporary Fiction* 31.3 [Special Flann O’Brien Centenary Issue], ed. Neil Murphy & Keith Hopper (Illinois: Dalkey Archive Press, Autumn 2011), pp. 9–20.
- Long, Maebh 2018. Flann O’Brien: Man of (many) letters, man of many masks. *The Irish Times*, 2018.04.26. URL: <https://shorturl.at/4LhaQ>.
- McNamara, D. 2012. Myles of Writing: Brian O’Nolan’s Newspaper Columns. *Literary Journalism Studies*. Vol. 4, No. 2, Fall 2012, 29–44.
- Myles na Gopaleen (Flann O’Brien) 1975. *The Best of Myles* New York: Penguin.
- O’Brien, Flann (Myles na Gopaleen) 1990. *The various lives of Keats and Chapman and the Brother*. ed.: Benedict Kiely. London: Paladin Books.
- O’Brien, Flann 1993. *The best of Myles*. ed.: Kevin O’Nolan. London: Harper-Collins.
- O’Donnell, Val 2020. Adapting the Journalism of Myles for the Stage. *The Parish Review: Journal of Flann O’Brien Studies* 4, no. 2 (Spring 2020): 1–7. DOI [10.16995/pr.3471](https://doi.org/10.16995/pr.3471).
- Ó Conaire, B. 2018. Brian Ó Nualláin/O’Nolan Scholarly Background & Foreground, *The Parish Review: Journal of Flann O’Brien Studies* 4.1. (Spring 2018), p. 4. DOI [10.16995/pr.3226](https://doi.org/10.16995/pr.3226).
- Ó Nualláin, Ciarán. 1973. *Óige an dearthár*.
- Peral, G. A.: Myles na gCopaleen’s "Cruiskeen Lawn" and the Politics of Revival. in: *Nordic Irish Studies*. Vol. 15, No. 2 (2016), pp. 133–148 (16 p.)
- Peifer, J. – Lee T. 2019. Satire and Journalism. *Oxford Research Encyclopedia of Communication*. URL: <https://www.researchgate.net/publication/335383597> DOI [10.1093/acrefore/9780190228613.013.871](https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190228613.013.871).
- Quirici, Marion 2013. Brian O’Nolan in the Archive: Assembling Myles & Flann. *The Parish Review: Journal of Flann O’Brien Studies* 1.2. (Spring 2013), p. 26. DOI [10.16995/pr.2911](https://doi.org/10.16995/pr.2911).
- Sheridan, Niall 1973. ‘Brian, Flann and Myles (*The Springtime of Genius*),’ in *Myles: Portraits of Brian O’Nolan*, ed. Timothy O’Keefe (London: Martin Brian & O’Keefe).